

LIEVINUS CRUYL (1640-1720)

Deze Gentse geestelijke verlatijnste zijn naam tot Livinus Cruylus en in het Frankrijk van zijn tijd werd hij soms Lévin geheten.

Hij was een merkwaardige persoonlijkheid, die zich vooral met architectuur en topografie van steden in de 17e eeuw bezighield. Gedurende de 4 jaren (1660-64) van zijn pastoraat te Wetteren tekende hij een spits (A) voor de toren van de onvoltooide St.-Michielskerk te Gent, zijn geboortestad.

Bezit deze kerk nog de maquette van dit projekt ? (schets van 12 sept. 1662). Toen hij in 1665 van een reis naar Rome te Gent terugkeerde, tekende hij een ontwerp (B) voor het hoofdaltaar van St.-Baafskatedraal. Hij schetste ook een spits (C) om de toren van dezelfde kerk te bekronen. Volgens zijn eigen verklaringen zou hij 10 jaar in Italië verbleven hebben.

Hij tekende er vele monumenten na en graveerde ook eigen werk. In het werk van Graevius (1) worden tekeningen van de hand van Cruyl gereproduceerd. Ook personages komen op zijn werk voor (La Piazza Navona - Rome). Het prentenkabinet van het Rijksmuseum te Amsterdam bewaart van Cruyl een zicht op Genua op perkament.

Hij verbleef ook geruime tijd in Frankrijk (1680-tekening van kasteel van Chantilly; 1682-ets van watertuig te Marly).

Op 22 april 1684 is hij terug te Gent, waar hij een gans jaar bij zijn schoonbroer, Pierre Anné verblijft. Pierre Anné is advocaat bij de Raad van Vlaanderen. Op 14 feb. 1685 is hij weer zinnens naar Italië te vertrekken.

Gedurende zijn verblijf te Gent maakt hij een opmeting van de klokke-toren van het belfort en schetst een projekt voor reconstructie in steen (D).

Deze opdrachten worden betaald met 50 pond groot.

Op de kunsttentoonstelling te Gent in 1913 wordt voor het eerst aandacht geschonken aan een werk dat niet door zijn biografen was vermeld.

Het is een panoramisch zicht op Gent, met de pen nagetekend op papier en behorende tot het "musée de la manufacture nationale des Gobelins à Paris".

Het werd gemaakt ter gelegenheid van de inname van Gent door Lodewijk XIV, begin maart 1678.

Hij heeft bijaldien uit een hoek de stad in beeld gebracht : de zuidoostelijke zijde der stad (het huidige Gentbrugge en St.-Amandsberg). Het 300 jaar oude panorama van de stad is alleszins merkwaardig. Het is "ruditer delineatus"; wat zoveel betekent als "ruw geschetst". De werkelijke tekening is 1,315 m breed op 0,258 m hoog. Deze schets wordt verduidelijkt door een "nota van de tekenaar aan de lezer".

"Ik (Levin Cruyl) heb deze schets van Gent, de hoofdstad van Vlaanderen, gemaakt; zij wordt geteld onder de grote steden van de wereld, in de maand maart ingenomen door de "voorspoedige" legers van Lod. De Grote, christelijk vorst van Frankrijk en Navara; men zal mij verontschuldigen dat dit met minder zorg is gebeurd, dan wanneer ik zelf aanwezig ware geweest; uit mijn land vertrokken sinds 10 jaar, was ik in Italië. Ik heb vele schetsen niet met de nodige zwier kunnen afwerken, gezien mijn vele werk en de afwezigheid. Want ik wil op geen enkele wijze een onvolmaakt werk, zoals de meesten het doen, voor een volwaardig doen doorgaan, bij hen, die nieuwgierig, zich met de kunst bemoeien. Ik heb de mooiste constructies en de bijzonderste aangeduid : daaronder St.-Baafskatedraal, die men gemeenlijk noemt St.-Jan-Baptist. Zijn koor overtreft alle andere in gotische stijl; alhoewel zonder overvloedige versiering. Hier zijn zo'n mooie schilderijen, die zulke in Italië evenaren. Het uurwerk op het belfort en de beiaard wedijveren met andere. Het stadhuis, gedeeltelijk in Italiaanse stijl, gedeeltelijk in gotische, is zo fraai, dat ik durf beweren dat "de Gotiekers" het zich zelden beter hebben durven voorstellen.

De kerk van St.-Pietersabdij, opgericht in Italiaanse stijl, zal weinig moeten onderdoen bij andere kerken, wanneer ze zal voltooid zijn.

Er bevinden zich prachtig gebeeldhouwde koorbanken voor de monniken; zo prachtig dat ik gelijkaardige nergens heb aangetroffen. Hetzelfde dient gezegd van de St.-Michielskerk, waarvan de torenspits zal afgewerkt worden in piramide-vorm, wanneer de tijd het zal toelaten.

Ik laat het overige weg, om niet te langdradig te worden. Vier bevaarbare waterlopen brengen hun luister bij aan de stad, verdelen ze in vele eilanden : de Schelde, de Leie, de Lieve en de Moer; die buiten het kanaal naar Brugge, toelaten dat de schepen gans Vl. bevaren, tot groot nut van de handel."

Cruyl geeft 17 monumenten aan, die "nu" zouden moeten beschermd worden, als ze nog niet op die lijst voorkomen.

6 kerken (templa) St.-Baafs, St.-Niklaas, St.-Michiels, St.-Pieters, St.-Jacobs, Heilig Kerst.

4 abdijen (abbatiae) St.-Pieters, Baudelo, Nonnenbosch, abdij van de Rijke Klaren (?)

2 gebouwen (curiae) stadhuis, Gravensteen

1 toren (turris) het belfort

1 begijnhof (geginagium) het Klein Begijnhof

1 klooster (monasterium) het Klooster van St.-Georg (?)

1 gebedsplaats (sacellum) van St.-Catherina (?)

1 convent (conventus) het Klooster der Kapucienen. (2)

Besluit : Deze kaart heeft zeker een nut gehad : de defensieve oostelijke en lichtjes zuidelijke zijde van de stad in beeld brengen vanaf de Keizerpoort tot de Muide. Ze kan ook militair nut gehad hebben : want naast alle vermeldingen in het Latijn, staan twee wegnamen in het Frans vermeld : chemin de dendremonde, chemin d'Anvers. Temeer daar hij de legers van Lodewijk XIV "felicibus armis" noemt. Cruyl schijnt niet erg om de inname van zijn vaderstad verlegen.

P. VLIEGHE - GENTBRUGGE

NOTEN

(1) j.c. Graevius-Thesaurus antiquitatum romanorum. Leiden - 1697.

(2) de voornaamste bron hierbij was : Documents topographiques; blz. 13-15 door Paul Bergmans.

A, B, C, D, ontwerpen te Gent.
